

LENGYEL FERENC ÉS BLAGA-FORDÍTÁSAI*

Hölgyeim és Uraim!

Hogy kicsoda Lucian Blaga, azt egyfelől az itt jelenlévők remélhetőleg nagyobb hányada illik, hogy tudja, másfelől a következő előadás tovább árnyalja ezt a képet. Most inkább hadd beszéljek arról, aki ma délutáni vendégünk, és nem közelebről, mint a szomszédos császárvárosból érkezett.

Lengyel Ferencet harmincegy éve ismerem, s tudhatom barátomnak. 1977-ben épp családom gyökerei után kutakodtam a kolozsvári unitárius egyháznál, amikor az ott dolgozó sógornőjével szóba elegyedtem. Az ő révén kerültem azután kapcsolatba Ferivel és egész kedves családjával. Számos esetben voltam vendégük a legkeményebb diktatúra éveiben, működtünk együtt különböző kisebbségi kulturális ügyekben, és legszemélyesebb egyéni dolgainkban is. Ezek után talán természetes, hogy a ma program tervezésekor, amikor Elnök Asszony a tanácsomat kérte, őt javasoltam, hisz Blaga műfordításkötetének kiadásáról először épp a Budapesti Román Egyesület vezetésével tárgyalt, jó évtizeddel ezelőtt.

Készülve e jeles napra, kérésemre az alábbiakban foglalta össze eddigi életútját, irodalmi munkásságát:

„Életem az 1950-es évek derekán kezdődött. 'Szabdalbon' 1956 január 7-én kezdtem el rugdalózni, szüleim örömeire. Gyermekkori élményeim sorát először az óvoda, majd az iskola gazdagította társakkal, pajtásokkal. Talán hetedik osztályos koromban kezdett el bennem az irodalom iránti különösebb érdeklődés fölbuzogni. Amit tettem, arra szokták mondani, hogy 'falja a könyveket' – amit ma már kissé bánok, hiszen a gyors befogadás következménye a részleteknek viszonylag gyors felejtése.

Gimnazista koromban már verselgettem is, de próbálkozásaimat eldugdosgattam. A versfordítás viszont megadta a magam irodalmi kiélésének lehetőségét, hát az iskolai tananyag – ami akkor talán több volt és való-

gatottabb, alaposabb, mint a mai – nekem valóban tetsző műveiből fordítgattam kedvem szerint. Első műfordításom Burns nevéhez fűződik.

A román költéssel jó barátságban voltam. Ami megragadott, számomra új filozófiai mélységeket rejtett magában, azt megkíséreltem a magam nyelvén magyarul megszólaltatni. (Persze, ettől iskolai osztályzataim nem lettek jobbak.) Így próbálkoztam Bacovia, Macedonski és Blaga verseivel. A mostani alkalomhoz vezető út első lépései a 11-12. osztályig vezetnek vissza.

Egyetemi éveim alatt, melyek Kolozsvárhoz kötődtek, cikkeket írtam, könyvismertetések, versbírálatokat, s megjelentettem pár műfordításomat. 1980-ban állami vizsga-dolgozat után tanári pályára kerültem. Szülővárosomban, Kolozsvárott általános és középiskolában nyolc évet tanítottam.

Lucian Blaga már ébredett bennem, hosszú éjszák voltak egy-egy új fordítás keletkezésének tanúi, és titokban – mintegy magamnak – tovább fordítgattam verseit – másokéit is – kötetlen, szeszélyes rendben, egészen 1987-ig, amikor életem óriási fordulatot vett. Menekülteként Ausztriában kezdtem új életet, ahol az irodalom madara csak alkalmilag repült el ablakomig. Inkább a megélhető sötétebb tollú, nehézkes röptű madarai kopogtatták naponta ablakom üvegét.

Történt egy napon, épp kórházi betegség idején érkezett a levél, a felkérés: kiadnák a fordításaimat. Így született meg első kötetem Dávid Gyula jóvoltából, De profundis címmel (Polis – Kolozsvár, 2002.). Nem sokkal ezután egy prózafordítás-kötet is napvilágot, nyomdafestéket látott, ezúttal Karl Heinrich Waggerl karácsonyi történeteinek a fordítását adtam ki És történt, hogy... (VULdAK – a Magyarországi Német Írók és Művészek Egyesülete, 2002) címmel.

Jelenleg Ausztriában élek és tanítok (magyar nyelvet idegen ajkúaknak), és mint az egyszeri viccbéli orosz muzsik, aki minden kérdésre ugyanazt válaszolja (már-mint, mit inna – ő vodkát), csak mellékesen jegyzem meg: tovább fordítgatok. Német gyermekverseket, s mellettük sajátjaim is születnek. Azt hiszem, a kicsinyekhez szólás öröme a legnagyobb öröm, a mit írogató ember megérhet. Újságokban elszórva jelent meg belőlük, de remélem, egyszer köteté állnak össze. Ennél többet ötven után az ember már nem nagyon kívánhat.”

* Elhangzott 2008. november 22-én a Belváros-Lipótvárosi Nemzetiségek Házában, Lengyel Ferenc műfordító „Képzelt szabadságokkal áltatjuk magunk” c. Lucian Blaga irodalmi estjének bevezetőjeként.

Vári Csaba így írt Lengyel Ferenc fordításaival kapcsolatban a kolozsvári Korunk c. folyóirat 2004. évfolyamában: „Megannyi – már-már klasszikusnak is mondható – tolmácsolás látott napvilágot Franyó Zoltántól vagy Kiss Jenőtől Jékely Zoltánon, Áprily Lajoson át Jánky Béláig, Szemlér Ferencig vagy Lászlóffy Csabáig, és még hosszan lehetne folytatni a Blaga-fordítók névsorát, hogy senki se maradjon ki. Ámbár most nem ez a fontos, pontosabban csak annyiban az, hogy kiderüljön: merész (de éppen ezért figyelemre méltó) vállalkozás Blagát (újra)fordítani. És talán éppen ez a kihívás vette rá a ma Bécsben élő, egykori Korunk-munkatársat erre, és talán nemhiába (...) Blagáról több kötetre való írás született. Két mondattörédeket emelnék ki ezek közül. 1. 'Blaga a képek és a metaforák nagy mestere.' 2. Legutóbbi fordítója, Lengyel Ferenc lépésről lépésre, versről versre szem előtt tartva több-kevesebb sikerrel pontosan

és érzékenyen adja vissza a blagai költészet finom szövétének erezetét, (kép)mintáit s azok elrendezettségét. Pontosságban azonban itt valami egészen mást kell érteni, ha pusztán szöveghűségre gondolunk, hiszen 3. '...a Blaga-vers friss, életés...'. 4. A fentebb említett fordítók többségének nyelvezete néhol a Blagáénál is díszesebb. Hogyan fordítja Lengyel Ferenc? Többnyire – jobb szó híján – 'szabadon'. Nyelvezete sokszor kopár vagy nyers, de ennél fogva 'életszagúbb', ami néhol jót tesz a versnek (...) Igen dicséretes, hogy kétnyelvű a kötet, minden fordítás mellett elolvashatjuk az eredeti Blagaverset is, szóval – ez itt a reklám helye – két kötetünk lehet egyben”.

Ezek után a műfordítóé illetve az eredeti meg az általa átültetett verseké a szó. Köszönöm a figyelmüket.

Székely András Bertalan

